

ชื่อเรื่อง การพัฒนารูปแบบลวดลายกระบวนการผลิตผ้าบาติกในจังหวัดสงขลา
กรณีศึกษา : แหล่งผลิตชุมชนวังเขียว-วังขาว ตำบลบ่อยาง อำเภอเมือง
จังหวัดสงขลา

ชื่อผู้วิจัย ศุภฤกษ์ ทองประยูร
ชื่อหน่วยงาน คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
ปีที่ทำการวิจัย 2550

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อที่จะพัฒนารูปแบบลวดลายกระบวนการผลิตผ้าบาติกในจังหวัดสงขลา โดยเฉพาะแหล่งผลิตชุมชนวังเขียว-วังขาว ตำบลบ่อยาง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ให้มีรูปแบบลวดลายที่หลากหลาย มีวิธีการและกระบวนการด้านการออกแบบรูปแบบลวดลาย สามารถนำทฤษฎีการจัดองค์ประกอบศิลป์มาใช้ในการจัดวางลวดลายได้อย่างเหมาะสม ผลผลิตได้มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้าบาติก (มผช.) ที่มีคุณภาพและมูลค่าการผลิตเพิ่มขึ้น เป็น การวิจัยประยุกต์เน้นกระบวนการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้วิจัยและกลุ่มผู้ผลิตผ้าบาติกของชุมชน โดยมีผลการวิจัยหลังการพัฒนาดังนี้

ผลการศึกษาและคัดสรรรูปแบบลวดลายผ้าบาติกของชุมชนด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม พบว่ารูปแบบลวดลายที่กลุ่มผู้ผลิตต้องการพัฒนาเป็นต้นแบบและเอกลักษณ์ของกลุ่ม คือรูปแบบลวดลายจากธรรมชาติที่เป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดสงขลาคือรูปแบบลวดลายนางเงือก และรูปแบบลวดลายจากธรรมชาติคือรูปแบบลวดลายดอกชบา โดยกลุ่มผู้ผลิตมีแนวคิดที่จะนำเอาเอกลักษณ์หรือสัญลักษณ์อื่นที่คนทั่วไปรู้จักในนามของจังหวัดสงขลาหรือความเป็นภาคใต้ มาผสมผสานกับรูปแบบเดิมพัฒนาเป็นรูปแบบลวดลายใหม่ ได้ลีสลาทำทางของนางเงือกที่แตกต่างกัน ส่วนรูปแบบลวดลายดอกชบามีแนวคิดในการปรับเปลี่ยนรูปแบบลักษณะของดอกใหม่ให้ใกล้เคียงและมีความรู้สึกเหมือนจริงตามธรรมชาติมากกว่าเดิม โดยการศึกษาถึงลักษณะของดอกแบบต่าง ๆ ทั้งดอกตูมและดอกบานที่เป็นจริงตามธรรมชาติ แล้วนำมาประกอบจัดเรียงใหม่เป็นช่อดอกที่มีดอกตูมและดอกบานอยู่บนก้านและใบตามลำดับ ได้ลีสลาและความรู้สึกที่แตกต่างกัน เป็นต้นแบบในการผลิตของกลุ่มต่อไป

ผลการพัฒนาและสำรวจความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบลวดลายผ้าบาติกของชุมชน พบว่าสมาชิกกลุ่มผู้ผลิตมีความรู้ความเข้าใจและทักษะเพิ่มเติมในเรื่องของวิธีการ กระบวนการตลอดจนเทคนิคการออกแบบรูปแบบลวดลายหลังจากฟังการบรรยายและฝึกปฏิบัติการจริง เกิดกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และความเชื่อมั่นของกลุ่มสามารถสร้างต้นแบบรูปแบบลวดลายที่เป็นของกลุ่มได้ ส่วนการสำรวจความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบลวดลายผ้าบาติกของชุมชนที่

เป็นต้นแบบใหม่ พบว่าโดยภาพรวมรูปแบบลวดลายต้นแบบทั้ง 10 รูปแบบมีระดับความเหมาะสมและน่าสนใจอยู่ในระดับมากโดยเรียงชื่อผลงานตามลำดับได้ดังนี้ รูปแบบลวดลายสัญลักษณ์จังหวัดสงขลา 2 , รูปแบบลวดลายสัญลักษณ์จังหวัดสงขลา 3 , รูปแบบลวดลายดอกชบา 1, รูปแบบลวดลายดอกชบา 2 , รูปแบบลวดลายมโนราห์ , รูปแบบลวดลายพญานาค , รูปแบบลวดลายสัญลักษณ์จังหวัดสงขลา 1 , รูปแบบลวดลายการ์ตูน , รูปแบบลวดลายเด็กไทย และรูปแบบลวดลายปลาทะเล

ข้อเสนอแนะจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการทำงานวิจัยอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการพัฒนางานผ้าบาติกในเรื่องของการออกแบบรูปแบบลวดลาย กระบวนการผลิตที่หลากหลายตามแหล่งผลิตของภูมิภาคต่าง ๆ ในประเทศไทย เพื่อการพัฒนากระบวนการตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ แก่ชุมชน ส่งเสริมและกำหนดให้มีแหล่งเรียนรู้เรื่องผ้าบาติกจากหน่วยงานของรัฐและเอกชน โดยการรวบรวมผลงานที่ชัดเจนและถูกต้องเด่นชัดไว้ที่ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมของจังหวัด สถาบันการศึกษาหรือสถานที่ราชการส่วนท้องถิ่นเพื่อการศึกษาค้นคว้า และมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ผลงาน สนับสนุนงานด้านการตลาด จัดหาแหล่งเงินทุนและการบริหารจัดการกลุ่มการผลิตเพื่อสร้างเครือข่ายนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงและยั่งยืนต่อไป

Research Title The improvement of Batik design in Songkhla province : the study of source of production at Wangkaew-Wangkhaw village, Tambon Bo-Yang, Moung District, Songkhla Province

Researcher Asst.Prof. Supparuag Thongprayoon

Faculty Faculty of Fine Art Songkhla Rajabhat University

Year 2007

Abstract

This objective of this research is to improve Batik design in Songkhla province especially in Wangkaew-Wangkhaw village, Tambon Bo-Yang, Moung District, Songkhla Province to be more various and able to adapt the theory of repertoire making in designing properly. Also, the products can meet Thai Community Product Standard which are better quality and growing production worth. If was the applied research focusing on Participatory Action between researcher and the group of Batik making community. The findings were as follows :

The design wished to be a model and a group's identity were Mermaid, as influenced from a believe of Songkhla province's symbol, and Chinese rose which is a natural pattern. They had an idea to bring a well-known symbol of Songkhla province or a southern identity compound with their own design and develop to a new one. It created a different posture of the Mermaid. Furthermore, the Chinese rose design was also improved to be more similar to a real one by studying of each natural characteristic including burgeon and blossom and then redesigned a new bunch of flowers having both burgeons and blossoms on their peduncles and leaves. It also created new styles, different feelings and also created new models of the group.

The result of development as well as a survey between a community's opinion and Batik designs found that they gained more understanding and additional skills after participating lecture and practice session, besides ; it also created learning system, creativity and confidence on their capability to create their own new design. Regarding the opinion onto their own new design Batik, overall found that, suitability and interestedness of all ten model designs Batik, overall found that, suitability and interestedness of all ten model designs were viewed at high levels. They could be ranked in order form higher to lower levels, respectively, like this the Songkhla

province's symbol two, the Songkhla province's symbol three, the Chinese rose design one, the Chinese rose design two, Manorah design, Great Naga design, the Songkhla province's symbol one, Cartoon design, Thai child design, seafish design.

The study suggested that it should promote and support to have continuous researches especially focusing onto the development of Batik design, and the various of Batik making in many parts of Thailand. This will develop its making processes and techniques to the villages. Moreover, it should promote and establish the learning center of Batik from both government and private sections by collecting correct and outstanding works at each provincial art center, school, and local government office in order to serve for studying, advertising those works, and also marketing such works. It also should support marketing skills, provide financial resources and management of making group in order to establish its network which will lead to development of self sufficient and sustainable economic in the future.

